

Zdrowie publiczne

Wymiar społeczny i ekologiczny

Zdrowie publiczne

Wymiar społeczny i ekologiczny

redakcja naukowa

Stanisława Golinowska

oraz

Jacek Czepiel

Alicja Domagała

Mariusz Duplaga

Tomasz Grodzicki

Janusz Hałuszka

Grażyna Jasieńska

Justyna Klingemann

Iwona Kowalska-Bobko

Andrzej Ryś

Monika Ścibor

Marzena Tambor

Beata Tobiasz-Adamczyk

Piotr Tyszko

współpraca

Magdalena Mrożek-Gąsiorowska

Wydawnictwo Naukowe Scholar
Warszawa 2022

Recenzenci

prof. dr. hab. n. med. Zbigniew Gaciong
prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Andrzej M. Fal

Redaktor prowadzący: Łukasz Żebrowski
Redakcja i korekta: Magdalena Mendys

Projekt okładki: Maryna Wiśniewska
Na okładce wykorzystano zdjęcie Luciana Milasana, Adobe Stock
Współpraca przy przygotowaniu rycin: Jan Gandziarowski

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa 2022

Praca naukowa dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński – Collegium Medicum
Wydział Nauk o Zdrowiu

ISBN 978-83-66849-18-1
doi 10.7366/9788366849181

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa
tel./faks: 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: Mercurius
Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

Spis treści

Zdrowie publiczne. Wymiar społeczny i ekologiczny. Wprowadzenie do książki	11
<i>Stanisława Golinowska</i>	
Public Health. Social and Ecological Dimension. Introduction	19
<i>Stanisława Golinowska</i>	
CZĘŚĆ I. O zdrowiu publicznym metodologicznie.	
Definicje, metody badawcze i źródła danych	27
<i>Redakcja: Stanisława Golinowska</i>	
Wstęp	28
Rozdział 1. Zdrowie i choroba. Wymiar medyczny i społeczny	30
<i>Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 2. Transformacja epidemiologiczna. Przejście epidemiologiczne z perspektywy demograficznej	45
<i>Wiktoria Wróblewska</i>	
Rozdział 3. Zdrowie publiczne jako przedmiot badań i działań	59
<i>Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 4. Metody badań naukowych w zdrowiu publicznym	72
<i>Andrzej Pajk, Magdalena Kozela</i>	
Rozdział 5. Źródła informacji statystycznej na temat ludności i stanu zdrowia	90
<i>Anita Abramowska-Kmon, Marta Styr, Iwona Bielska</i>	
CZĘŚĆ II. Zdrowie globalne, europejskie i krajowe	111
<i>Redakcja: Andrzej Ryś</i>	
Wstęp	112
Rozdział 6. Zdrowie globalne i rola Światowej Organizacji Zdrowia	115
<i>Michał Zabdyr-Jamróz</i>	
Rozdział 7. Zdrowie w Unii Europejskiej	137
<i>Andrzej Ryś, Katarzyna Ptak-Bufkens</i>	
Rozdział 8. Perspektywa krajów członkowskich wobec zdrowotnych regulacji Unii Europejskiej	160
<i>Katarzyna Badora-Musiał, Iwona Kowalska-Bobko</i>	

CZĘŚĆ III. Ryzyka zdrowotne	179
<i>Redakcja: Justyna Klingemann, Stanisława Golinowska</i>	
Wstęp	181
Rozdział 9. Palenie tytoniu	183
<i>Krzysztof Przewoźniak, Witold Zatoński</i>	
Rozdział 10. Używanie alkoholu	205
<i>Barbara Bętkowska-Korpała, Justyna Klingemann</i>	
Rozdział 11. Ryzyka zdrowotne związane z żywnością i jej spożyciem	223
<i>Beata Piórecka, Ewa Błaszczuk-Bębenek, Małgorzata Schlegel-Zawadzka</i>	
Rozdział 12. Ograniczona aktywność fizyczna	243
<i>Magdalena Mrozek-Gąsiorowska, Anna Poznańska</i>	
Rozdział 13. Używanie narkotyków – nielegalnych substancji psychoaktywnych	261
<i>Paweł Szumilas, Beata Karakiewicz</i>	
Rozdział 14. Lekomania i nieracjonalne zażywanie leków	275
<i>Tomasz Hermanowski, Magdalena Zielińska</i>	
 CZĘŚĆ IV. Zdrowie w przebiegu życia	 289
<i>Redakcja: Stanisława Golinowska</i>	
Wstęp	290
Rozdział 15. Zdrowie dzieci i młodzieży	294
<i>Joanna Mazur</i>	
Rozdział 16. Zdrowie młodych dorosłych	312
<i>Marzena Tambor</i>	
Rozdział 17. Zdrowie w późnej dorosłości	325
<i>Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 18. Zdrowie osób starszych	340
<i>Tomasz Grodzicki, Stanisława Golinowska, Beata Tobiasz-Adamczyk</i>	
 CZĘŚĆ V. Zdrowie reprodukcyjne	 363
<i>Redakcja: Grażyna Jasieńska</i>	
Wstęp	364
Rozdział 19. Warunki rozwojowe a zdrowie reprodukcyjne i płodność	366
<i>Magdalena Klimek, Andrzej Galbarczyk, Urszula M. Marcinkowska, Ilona Nenko, Anna Ziomkiewicz-Wichary</i>	
Rozdział 20. Zdrowie reprodukcyjne w przebiegu życia	373
<i>Grażyna Jasieńska, Ilona Nenko, Urszula M. Marcinkowska, Andrzej Galbarczyk, Anna Ziomkiewicz-Wichary</i>	
Rozdział 21. Zdrowie reprodukcyjne mężczyzn	386
<i>Urszula M. Marcinkowska, Andrzej Galbarczyk, Magdalena Klimek, Magdalena Mijas</i>	
 CZĘŚĆ VI. Zdrowie w miejscach przebywania	 393
<i>Redakcja: Piotr Tyszko</i>	
Wstęp	395
Rozdział 22. Zdrowie w domu	398
<i>Beata Tobiasz-Adamczyk</i>	
Rozdział 23. Zdrowie w szkole	411
<i>Marta Malinowska-Cieślik</i>	

Rozdział 24. Zdrowie w pracy	426
<i>Janusz Pokorski, Piotr Sakowski, Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 25. Zdrowie w miastach	445
<i>Stanisława Golinowska, Piotr Tyszko</i>	
Rozdział 26. Zdrowie na wsi	467
<i>Piotr Tyszko</i>	
Rozdział 27. Zdrowie w miejscach publicznych	487
<i>Rafał Halik</i>	
CZĘŚĆ VII. Środowisko i zdrowie	499
<i>Redakcja: Janusz Hałuszka</i>	
Wstęp	500
Rozdział 28. Zagrożenia dla dynamicznej równowagi ekosystemu na Ziemi	502
<i>Janusz Hałuszka, Bartosz Balcerzak</i>	
Rozdział 29. Jakość powietrza, wody i gleby a zdrowie	511
<i>Bartosz Balcerzak, Janusz Hałuszka</i>	
Rozdział 30. Działania zaradcze i naprawcze w relacji człowieka ze środowiskiem	538
<i>Janusz Hałuszka, Bartosz Balcerzak</i>	
CZĘŚĆ VIII. Zdrowie społeczeństwa i społeczności	555
<i>Redakcja: Beata Tobiasz-Adamczyk</i>	
Wstęp	556
Rozdział 31. Społeczne czynniki zdrowia	558
<i>Beata Tobiasz-Adamczyk, Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 32. Społeczno-ekonomiczne nierówności stanu zdrowia	569
<i>Agnieszka Sowa-Kofta</i>	
Rozdział 33. Kapitał społeczny a zdrowie	583
<i>Barbara Woźniak</i>	
Rozdział 34. Sieci społeczne i stan zdrowia	595
<i>Beata Tobiasz-Adamczyk</i>	
CZĘŚĆ IX. Prewencja chorób cywilizacyjnych	611
<i>Redakcja: Tomasz Grodzicki, Monika Ścibor</i>	
Wstęp	613
Rozdział 35. Prewencja chorób sercowo-naczyniowych	615
<i>Andrzej Pajk</i>	
Rozdział 36. Prewencja chorób nowotworowych	635
<i>Paweł Koczkodaj</i>	
Rozdział 37. Prewencja cukrzycy	648
<i>Agnieszka Szypowska</i>	
Rozdział 38. Prewencja chorób układu oddechowego	661
<i>Janusz Hałuszka</i>	
Rozdział 39. Alergie jako problem zdrowia publicznego	673
<i>Monika Ścibor</i>	
Rozdział 40. Profilaktyka zaburzeń psychicznych	689
<i>Dominika Dudek</i>	

Rozdział 41. Prewencja chorób kostno-stawowych	706
<i>Tadeusz Niedźwiedzki</i>	
CZĘŚĆ X. Współczesne problemy prewencji chorób zakaźnych	717
<i>Redakcja: Jacek Czepiel</i>	
Wstęp	718
Rozdział 42. Zakażenia bakteryjne, wirusowe i grzybicze	719
<i>Monika Brzychczy-Włoch</i>	
Rozdział 43. Nowe patogeny i współczesne epidemie	742
<i>Tomasz Gosiewski</i>	
Rozdział 44. Szczepionki i szczepienia	752
<i>Jacek Czepiel</i>	
Rozdział 45. Problemy antybiotykooporności	762
<i>Jadwiga Wójkowska-Mach</i>	
CZĘŚĆ XI. Promocja zdrowia i oświata zdrowotna	775
<i>Redakcja: Mariusz Duplaga</i>	
Wstęp	777
Rozdział 46. Promocja zdrowia. Geneza, koncepcja i definicje	779
<i>Mariusz Duplaga</i>	
Rozdział 47. Interwencje promocji zdrowia	792
<i>Mariusz Duplaga</i>	
Rozdział 48. Komunikacja zdrowotna	807
<i>Mariusz Duplaga</i>	
Rozdział 49. Edukacja zdrowotna	821
<i>Mariusz Duplaga</i>	
Rozdział 50. Kształtowanie zdrowego stylu życia	835
<i>Mariusz Duplaga</i>	
Rozdział 51. Promocja szczepień ochronnych	848
<i>Mariusz Duplaga, Kinga Kowalska-Duplaga</i>	
CZĘŚĆ XII. Instytucje, prawo i programy zdrowia publicznego	861
<i>Redakcja: Iwona Kowalska-Bobko</i>	
Wstęp	862
Rozdział 52. Regulacje prawne zdrowia publicznego	865
<i>Paweł Lipowski, Anna Szetela</i>	
Rozdział 53. Instytucje zdrowia publicznego – funkcje i rodzaje	882
<i>Stanisława Golinowska, Katarzyna Badora-Musiał, Iwona Kowalska-Bobko</i>	
Rozdział 54. Narodowe programy zdrowia	901
<i>Katarzyna Badora-Musiał, Rafał Halik, Iwona Kowalska-Bobko</i>	
CZĘŚĆ XIII. Finansowanie i bodźce ekonomiczne w zdrowiu publicznym	915
<i>Redakcja: Marzena Tambor</i>	
Wstęp	916
Rozdział 55. Źródła finansowania zdrowia publicznego	918
<i>Marzena Tambor, Katarzyna Dubas-Jakóbczyk, Magdalena Mrożek-Gąsiorowska</i>	

Rozdział 56. Metody finansowania zdrowia publicznego	938
<i>Magdalena Mrozek-Gqsiorowska, Marzena Tambor, Przemysław Szetela</i>	
Rozdział 57. Bodźce ekonomiczne w zdrowiu publicznym	951
<i>Marzena Tambor, Katarzyna Dubas-Jakóbczyk, Przemysław Szetela</i>	
CZĘŚĆ XIV. Rządzenie w zdrowiu publicznym	969
<i>Redakcja: Alicja Domagała</i>	
Wstęp	970
Rozdział 58. Dobre rządzenie. Perspektywa zdrowia publicznego	973
<i>Stanisława Golinowska</i>	
Rozdział 59. Kadry i profesjonalizacja w zdrowiu publicznym	985
<i>Katarzyna Czabanowska, Alicja Domagała</i>	
Rozdział 60. Ocena technologii medycznych z zakresu zdrowia publicznego	1004
<i>Magdalena Mrozek-Gqsiorowska, Paweł Kawalec, Roman Topór-Mądry</i>	
Autorki i autorzy	1019
Indeks nazwisk	1025